

СПАДЩИНА А.С. МАКАРЕНКА:

КОЛЕКТИВНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ
КАФЕДРИ ПЕДМАЙСТЕРНОСТІ
ПНПУ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА

УДК 37.09(477)(092)

У статті наголошується, що, хоч досвід А. С. Макаренка методологічно складний, все ж слід шукати підстави для розуміння унікальності його постаті саме в особливостях методології вирішення виховних завдань. З іншого боку, не до кінця пізнана методологія Макаренка зумовила розмаїття шляхів сучасного освоєння його спадщини.

Світова наукова громада зосереджена на пошуку “справжнього” Макаренка – Людини, яка серед інших 4-х педагогів змінила спосіб педагогічного мислення ХХ ст.

Неоціненна роль в цьому кафедри педагогічної майстерності та менеджменту ПНПУ імені В. Г. Короленка як загальновизнаного центру світового макаренкознавства, яка реалізує свою місію в таких напрямах: пропаганда ідей і творчої спадщини видатного педагога – з 2002 р. щорічно проводяться всеукраїнські та міжнародні конференції й ін. (створюються музеї, спектаклі), здійснюються науково-методичний супровід шкіл; збирання і підготовки до друку макаренківських текстів (обсяг здійсненого вже сягнув 888 одиниць).

Окреслено досягнення і завдання на майбутнє.

Ключові слова: шляхи сучасного освоєння спадщини Макаренка, методологія вирішення виховних завдань, відповідальність українських вчених перед світовою громадою.

Макаренкознавство як наука, освітня практика та самобутній спосіб педагогічного мислення в цьому році відзнача-

чає свою 73-ю річницю. Доволі молода галузь знання, але її поприще – вже ціла історія майже безперервних та неодмінно за-

Марина ГРИНЬОВА

Декан природничого факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка, доктор педагогічних наук, професор

Андрій ТКАЧЕНКО

Доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту ПНПУ імені В.Г. Короленка, кандидат педагогічних наук, секретар Міжнародної макаренківської асоціації

Усі фотографії надані фотографом ПНПУ Володимиром Дяченком.

Інноваційна школа

Як відомо, значний майже 22-річний відрізок життя А. С. Макаренка пов'язаний із нашим краєм. З того моменту як 12-річний Антон разом із батьками у грудні 1900 року прибув до Крюкова і до травня 1926 року, коли, будучи вже досвідченим педагогом, творцем інноваційної виховної системи, перевів колонію імені М. Горького із Полтави до Харкова, він лише декілька разів виїжджав за межі Полтавщини – у 1911–1914 рр. три навчальні роки працював учителем у Долинській залізничній школі Херсонської губернії, із вересня 1916 по березень 1917 р. служив ратником II-го розряду в ополченні та восени 1922 року навчався в московському Центральному інституті організаторів народної освіти. Географічна й ідейна близькість Полтавського педагогічного інституту з ім'ям видатного вітчизняного педагога-реформатора протягом багатьох десятиліть надихає яскраві традиції та різноманітні форми науково-дослідної активності студентського і викладацького колективу. Свого часу макаренківський гурток інституту зібрав величезний масив документальних свідоцтв про життя і діяльність А. С. Макаренка на Полтавщині, розшукав безліч людей, що близько знали його, опублікував цілі підбірки спогадів про Антона Семеновича.

Пізніше саме для реалізації конструктивних макаренківських ідей щодо професійної підготовки педагога ректором інституту академіком Іваном Андрійовичем Зязюном була ініційована державна програма “Вчитель: школа – педвуз – школа”, що не лише стала точкою відліку історії полтавської кафедри педагогічної майстерності, але і поклала початок руху кафедр подібного типу в СРСР. Ще в жовтні 1938 року, виступаючи перед ленінградськими вчителями, Макаренко в притаманній йому полемічній манері висловив доволі парадоксальну для того часу думку: “*Вважаю, що наших педагогів у видах, де вони вчаться, треба інакше виховувати. Для мене в моїй практиці... такі “дрибниці” стали вирішальними: а як стояти, як сидіти, як підвістися зі стільця з-за столу, як підвищити голос, як усміхнутися, як подивитися. Нас цого ніхто не навчав, а цього можна і треба навчати, і в цому є і повинна бути велика майстерність*”. Прагнення подивитися на проблему учителя очами Макаренка, спонукало розпочати найцікавіший науковий експеримент, яким провінційна Полтава, по суті, кинула виклик радянській освітній рутині, на декілька років випередивши епоху так званих “педагогічних дисидентів”.

Відкриття конференції у ПНПУ імені В.Г.Короленка

пеклих ідеологічних, педагогічних і етичних колізій, місце постійного зіткнення максималістів – прибічників теорії і практики, традицій і інновацій, романтиків-ідеалістів і прагматиків. Адже і не дивно, досвід А. С. Макаренка надзвичайно складний передусім методологічно. Саме в особливостях методології вирішення виховних завдань ми маємо шукати підстави для розуміння унікальності його постаті серед плеяди провідних просвітителів людства. І у той же час не до кінця пізнана методологія Макаренка зумовила розмаїття шляхів сучасного освоєння його спадщини.

Макаренко як людина, що створила безпрецедентно ефективну педагогічну систему і зуміла зробити її надбанням широкої громадськості завдяки непревершенному письменницькому таланту, дуже швидко опинився в центрі прискіпливої уваги широких кіл. Очевидно, що ніколи ідеї жодного іншого педагога не знаходили настільки активної популяризації і такого масового впровадження, як це трапилося із ним, і у той же час нічий педагогічні погляди настільки не потерпали від нерозуміння та фальсифікацій. Нові часи принесли нам усвідомлення ще одного доволі несподіваного парадоксу: радянська педагогіка, маючи в своїх руках усі першоджерела, підносячи ім'я Макаренка як класика виховання, публікуючи сотнями спогади очевидців його педагогічного триумфу, начебто на-

Інноваційна школа

саджуючи повсюди його виховні методи, разом із тим, цинічно спотворила вчення педагога відповідно до вимог ідеологічної кон'юнктури; Захід же, відверто намагаючись деполітизувати і осягнути справжній зміст його ідей, прагматично в компарativістській традиції оцінити об'єктивні продуктивні можливості відкритого ним інноваційного методу, надзвичайно мало зробив для апробації останнього.

На наш погляд, саме методологічна безпорадність зашкодила багатьом макаренківським апологетам довести життєздатність винайденої педагогом системи за допомогою її успішного впровадження у практику виховання – результати, як правило, рідко повністю задовольняли педагогічні амбіції послідовників. Зрозуміло, що з цієї ж самої причини постійно поповнюються й лави гонителів педагога. Їх методологічна помилка “вихвачування” і абсолютизації окремих деталей його практики, цитування суперечливих думок поза контекстом, тенденційність в інтерпретації фактів навмисно або несвідомо спотворює істину, змальовує нам образ Макаренка, якого ніколи не існувало. Ми глибоко переконані – у справі адекватного впровадження ідей нашого всесвітньо відомого співвічизника не має місця компромісам, кожен із апробованих педагогом принципових елементів системи є об'єктивно необхідний і утримує собою як цілісність цієї системи, так і її педагогічну доцільність. “Осучаснення” макаренківського методу може відбуватися тільки в пошуках форм, але ні в якому разі не шляхом вільної інтерпретації його методологічних принципів.

Як бачимо, наука вже доволі гостро поставила на порядок денний комплекс питань, характер яких наш марбурзький колега Гьотц Хілліг образно назвав пошуком “справжнього” Макаренка.

Попереду ювілей – світова гуманістична педагогіка святкуватиме

Вручення сертифікату М.В. Гриньовій (на фото ліворуч) від Т.Ф. Корабльової

Біля пам'ятника А.С. Макаренку в с. Ковалівка

125-й день народження Антона Семеновича. Для кафедри педагогічної майстерності та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка це нагода згадати пройдений шлях, оскільки вона вже давно є загальновизнаним центром світового макаренкознавства.

Ми гостро відчуваємо відповідальність за долю макаренківської спадщини, і це не дозволяє нам залишатися лише дослідниками, а спонукає стати творчими однодумцями автора “Педагогічної поеми”, якоюсь мірою хранителями його ідей. Проте розвивати свої студії кафедрі доводиться в умовах неоднозначної ситуації навколо імені педагога. Наскільки сприятливими або не-

Інноваційна школа

сприятливими є ці умови можна судити з характеру суперечливих тенденцій нинішнього історико-педагогічного знання. Першою із них виступає намагання низки вчених у патріотичному і антикомуністичному захваті відкинути все, що пов'язане з А. С. Макаренком і “канонізувати” інших, на їх думку, більш “національно свідомих” та “незаплямованих” співпрацею із радянською владою представників української освіти. Друга, більш небезпечна, як нам здається, тенденція полягає в надмірному цитуванні, штучному притягненні дослідниками імені А. С. Макаренка до будь-якої педагогічної проблематики. На тлі цих явищ єдине позитивне зрушення пов'язане із демократизацією у вітчизняному суспільстві та освіті, що створила унікальну, ніколи ще не реалізовану можливість поступово, спираючись на розсекреченні архівні і авторські матеріали, встановити істинну сутність педагогічних ініціатив А. С. Макаренка.

Упродовж ряду років в Полтавському педінституті працювала єдина на той час у Радянському Союзі Науково-дослідна лабораторія А. С. Макаренка, яка в рамках ініціативних полтавських учених І. Зязуна, В. Лобурця, В. Пащенка та В. Моргуна провела головну координатну роботу по об'єднанню макаренкознавців світу. Завдяки цьому, 23–28 вересня 1991 року на установчій конференції в Полтаві була створена Міжнародна макаренківська асоціація (ММА), яку підтримали провідні дослідники ідей Макаренка і педагоги-практики із різних країн: З. Вайтц, Е. Гюнтер-Шелльхаймер, В. Ліндер, Г. Хілліг (Німеччина), Ф. Патакі, А. Петрікаш (Угорщина), М. Библюк, О. Левін (Польща), Р. Едвардс (США), К. Мурто (Фінляндія), Г. Расмуссен (Данія), Л. Гордін, А. Фролов, Л. Гріценко, В. Хелемендік, С. Невська, Р. Бескіна, В. Борисенков, Л. Чубаров, В. Опаліхін (Росія),

М. Ярмаченко, Н. Абашкіна, Ю. Львова, П. Лисенко, М. Окса, Б. Наумов (Україна), Л. Пеха, Й. Гашковець (Чехія), Сяо Су, Бі Шуджі (Китай), Б. Клайндіст (Франція), А. Холодюк (Молдова), В. Бойчев, О. Сачков (Болгарія).

Першим президентом MMA був обраний доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України М. Д. Ярмаченко. Пізніше асоціацією керували академік І. А. Зязун і Г. Хілліг (Німеччина), її відповідальним секретарем беззмінно працювала доцент, у подальшому завідувач кафедри педагогічної майстерності і керівник лабораторії А. С. Макаренка Полтавського педінституту, Л. Крамущенко. З 2002 року пост президента асоціації посідає доцент Т. Корабльова (Росія), відповідальним секретарем MMA з цього ж часу працює один із авторів даного матеріалу. За декілька років до створення асоціації, у 1983–1988 роках академік І. А. Зязун приклав також багато творчості і енергії для заснування унікального музею-заповідника А. С. Макаренка під Полтавою. Очолила роботу по створенню експозиції музею, підбору унікальних експонатів Л. Крамущенко.

Полтавська кафедра прагне утримати пріоритет в пропаганді педагогіки свого видатного земляка, шукає і налагоджує шляхи до діалогу вчених різних країн. Уведення у 2001 році кафедри до складу природничого факультету дало надзвичайно потужний організаційний поштовх її дослідницьким проектам. Міжнародні і всеукраїнські макаренківські наукові конференції з того часу стали щорічними, їх тематика відзеркалює історію наших пошуків у напрямку зображення макаренкознавчої проблематики. Ось їх хронологія за понад 10 років: “Досвід А. С. Макаренка і актуальні проблеми виховання молоді” (1998), “А. С. Макаренко і світова педагогіка” (2002), “Соціальний захист дітей: традиції і сучасність” (2003), “Ідеї гуманізації в педа-

гогічній спадщині В. Короленка, А. Макаренка, В. Сухомлинського” (2004), “Педагогічна майстерність керівника освітньої установи: теорія і практика” (2007), “Спадщина А. С. Макаренка і педагогічні пріоритети сучасності”, “Впровадження ідей А. С. Макаренка в управлінні навчальними закладами” (2008), “Спадщина видатних педагогів Полтавщини в міжнародному освітньому просторі” (2009). Присвячувалися пам’яті А. С. Макаренка і наукові форуми останніх років: “Традиції і інновації менеджменту навчальних закладів і реалізація управлінських проектів” (2010), “Технології управління освітніми установами” (2011), “Управління організацією навчально-виховного процесу в середній і вищій школі” (2012).

Статус координаційного центру зобов’язує макаренкознавців кафедри виступати активними учасниками не лише всеукраїнського, але і міжнародного наукового діалогу. Кафедра неодноразово представляла Україну на зарубіжних наукових форумах: Оломоуць (1988 р.), Нижній Новгород (1992 р.), Москва (1993, 2003, 2008, 2010 рр.), Варшава (1997 р.), Волгоград (2008, 2012 рр.) тощо.

Працюючи в контексті одного з головних завдань ММА – створення наукової біографії А. С. Макаренка, вчені кафедри впродовж 1997–2002 рр. здійснили масштабний науково-дослідний проект із пошуку, вивчення і публікації архівних матеріалів про керовану Макаренком колонію. Результатом цієї роботи стала двотомна монографія, що вийшла в 2002 році – “Полтавська трудова колонія ім. М. Горького в документах і матеріалах”. Книга вперше знайомить читача з часом і простором діяльності полтавської колонії, її першими вихованцями і педагогічним персоналом, детально освітлює символи педагогічної віри А. С. Макаренка, в ній дана харак-

теристика становлення і розвитку самоврядності в єдиній виховній системі установи. У архівній частині видання представлено 135 документів, 80 з яких опубліковано вперше. 15 матеріалів, що раніше видавалися в скороченому або спотвореному вигляді, подано максимально повно і автентично. Особливо великий інтерес для дослідників представляють розміщені в книзі 42 авторські тексти А. С. Макаренка.

Одним із ключових питань сучасної науки про А. С. Макаренка є інформаційний дефіцит, викликаний відсутністю повного академічного зібрання творів педагога. Останнє найповніше, 8-томне видання, що вийшло в Москві ще в 1983–1985 рр., макаренкознавчу спільнотою нині майже одностайно визнане ідеологічно і текстологічно застарілим. Суттєвими недоліками, завдяки яким воно не може вважатися повноцінним джерелом для науковців, є тенденційний підбір матеріалів, значне скорочення або підміна авторських текстів, неповнота, неточність і політична заангажованість коментарів тощо. Проте головна хиба цього поважного видавничого проекту – це нездатність повноцінно представити всю відому спадщину А. С. Макаренка. Своєму марбурзька лабораторія “Makarenko-referat”, ставила метою випустити максимально повне і автентичне 20-томне видання творів педагога, але за різних причин припинила свій проект на восьмому томі. Розуміючи цей великий борг вітчизняної науки перед світовою історико-педагогічною думкою, макаренкознавча група кафедри розпочала роботу зі збирання, текстологічної обробки, коментування і підготовки до друку макаренківських текстів. Обсяг здійсненого можна проілюструвати такими цифрами: на даний час наш реєстр творів Макаренка сягнув 888 одиниць, серед яких: 180 художніх або публіцистичних творів та підготовчих матеріалів до них, 72 стенограми виступів та інтерв’ю, 542 ділових та особистих листи, 79 різного роду службових документів, 15 записних книжок, дарчих надписів, епіграм тощо. Характерний факт – лише 409 із цих текстів у більш або менш зміненому вигляді присутні у 8-томнику.

Інноваційна школа

Збірки оснащені грунтовним науковим апаратом – детальними іменним і географічним покажчиками та показчиком установ і організацій. Оригінальність підходу полягала в тому, що кожна особа, географічна назва або установа, що фігурують в книзі, окрім посилань на сторінки

Протягом 8 років один із авторів цих рядків активно співпрацює з Управлінням Державної пенітенціарної служби України в Полтавській області, будучи заступником голови Громадської ради при цій установі. Вже традиційним стало проведення щорічних макаренківських педагогічних читань, приурочених до річниць з дня народження видатного педагога, загальна участь з працівниками обласного управління в науково-практичних конференціях.

Як секретariat Міжнародної макаренківської асоціації зараз кафедра підтримує постійний електронний зв'язок із президентом MMA, доцентом Т. Корабльовою, Російською макаренківською асоціацією та Московським Центром позашкільної роботи імені А. С. Макаренка. Налагодився діалог із Італійською макаренківською асоціацією і макаренкознавчим центром у римському університеті “La Sapienza”, який очолює професор Ніколо Сичіліані де Куміс. Неодноразово кафедра приймала в себе віце-президента і співзасновника італійської асоціації Еміліано Меттіні. Відбувається активний обмін матеріалами із провідним російським макаренкознавцем, старійшиною цієї наукової галузі, віце-президентом MMA, професором Нижегородського педуніверситету, науковим консультантом лабораторії “Виховна педагогіка А. С. Макаренка” А. Фроловим, старшим науковим співробітником Інституту сім'ї і виховання Російської академії освіти, професором С. Невською, віце-президентом MMA, професором Волгоградського інституту підвищення кваліфікації і перепідготовки працівників освіти Л. Гриценко, віце-президентом MMA, Dr. phil. habil., іноземним членом АПН України, керівником лабораторії “МакаренкоРеферат” Марбурзького університету (Німеччина) найвідомішим у світі макаренкознавцем Гьотцом Хіллігом, відомим німецьким дослідником спадщини А. С. Макаренка Е. Гюнтер-Шелльхаймером тощо.

тексту, забезпечувалися точною і детальною науковою довідкою.

У 2009 році даний видавничий проект кафедри знайшов своє продовження. Не припиняючи роботу над пошуком і публікацією архівної спадщини А. С. Макаренка, група дослідників під керівництвом академіка І. А. Зязюна підготувала нову збірку матеріалів про горьківську колонію – “Антон Макаренко: Харківська трудова колонія ім. М. Горького (у документах і матеріалах 1926–1928 pp.)”. Як виявилося, книга подібного формату є досить унікальним явищем не лише для України, але і для світового макаренкознавства останніх років. Вона, як і її передница про полтавську колонію, складається з теоретичної частини, архівних документів, коментарів до них і об'ємного науково-довідкового апарату.

Автори проаналізували ключові аспекти педагогічного подвигництва А. С. Макаренка в харківський період існування керованої ним колонії, серед яких: “завоювання Куряжу” як педагогічна проблема, виробничо-гospодарська і навчальна діяльність колонії, динаміка її виховного колективу, шефство О. М. Горького, педагогічні відкриття А. С. Макаренка, його діяльність по управлінню всіма дитячими інтернатними установами Харківського округу, загострення відносин педагога з керівними освітніми органами і педагогічна криза завершального періоду діяльності колонії. Архівний розділ книги складається із 129 документів та матеріалів преси, серед яких 94 публікуються вперше, а 20 вперше представлені автентично. Крім того, 9 з опублікованих документів безпосередньо належать перу А. С. Макаренка. Детальні наукові коментарі пояснюють історію і обставини створення кожного документа, місце його в житті колонії і зв'язок з іншими архівними джерелами, а головне – розкривають його педагогічний контекст. Ще більш потужним у новому

виданні є науковий апарат, що містить близько 430 біографічних довідок і близько 280 довідок про згадані в книзі установи, підприємства, державні і місцеві адміністративні органи, їх структурні підрозділи тощо.

Сучасне макаренкознавство ще не виробило достаточних оцінок щодо трагічних для А. С. Макаренка подій 1927–1928 рр. – причин і характеру його конфлікту з офіційною педагогікою і, як наслідок, руйнування безрецидивної виховної системи Колонії імені Горького. Проте саме цей розділ педагогічної драми Антона Семеновича цілком ймовірно приходує в собі ключ до розуміння найпринципівіших питань щодо його спадку. У протиріччі з чим опинився педагог – дійсністю, часом, ідеологією, політичною кон'юнктурою чи корпоративними амбіціями окремих людей? Принаймні невирішеність подібних питань закриває нам шлях до об'єктивної і однозначної оцінки створеної ним педагогіки.

Як удається з'ясувати, ключовою обставиною тогочасного педагогічного протистояння А. С. Макаренка є пропаганда і втілення ним власної ідеї про організацію Всеукраїнської дитячої трудової армії з постановкою виховання як “масового виробництва”. Половинчастою, але практичною формою реалізації цієї ідеї стало створення Трудового дитячого корпусу Харківського округу. Систематичний пошук у

Відкриття конференції пройшло гучно, як то повинно бути, із святковим настроєм та низкою приємних пам'ятних моментів. Не обійшлося без подарунків та нагород. Далася в знаки багаторічна співпраця Педагогічного університету із Державною пенітенціарною службою України. Полковник внутрішньої служби О. Б. Янчук нагородив спеціальним нагрудним знаком ректора університету М. І. Степаненка, а також оголосив від імені голови ДПтСУ пояски за сприяння діяльності її органів декану природничого факультету, доктору педагогічних наук, професору ПНПУ М. В. Гриньовій, секретарю Міжнародної макаренківської асоціації, кандидату педагогічних наук, доценту ПНПУ А. В. Ткаченку, директору Ковалівського ліцею-інтернату для обдарованих дітей із сільської місцевості імені А. С. Макаренка В. І. Шульзі. Також до MMA було прийнято нових членів, зокрема декана природничого факультету Педагогічного університету Марину Вікторівну Гриньову. Після урочистого відкриття учасники відвідали Ковалівську школу-інтернат імені Макаренка, де було проведено покладання квітів до пам'ятника Антонові Семеновичу, після якого в актовій залі школи-інтернату деякі учасники конференції представили свої доповіді. Другий день макаренкознавці провели цікаво і з користю – працювали 4 секції, доповіді учасників яких розкрили багато граней особистості видатного педагога-новатора. Найцікавішим же був третій день. Конференція набула суто пізновального характеру. Учені відвідали Курязьку колонію імені А. С. Макаренка та завод ФЕД у Харкові. Екскурсії, безумовно, були найемоційнішою частиною заходу, гості побачили найсучасніше оборонне виробництво на заводі ФЕД, відвідали музей закладу, у Курязькій колонії познайомилися із побутом та методикою виховання нинішніх колоністів, побували в музеї Макаренка, що функціонує при колонії, мали змогу побачити особисті речі педагога, речі тогочасних колоністів та ще багато цікавих експонатів.

Конференції, присвячені Макаренківським святам, саме 12, 13 або 14 березня проводяться щорічно із 2002 року. Заходи, приурочені до ювілейних дат, як нинішній, проходяться у значно більшому масштабі, ніж щорічні, із величким представництвом закордонних науковців та членів Міжнародної макаренківської асоціації (ММА). Крім України, на конференції потужно була представлена Росія, також Білорусь, Італія, Азербайджан та Німеччина. До проведення конференції були залучені ресурси Полтавського національного педагогічного університету, Полтавська міська рада, а поїздку на завод ФЕД, харчування там і екскурсії оплатила ►

Інноваційна школа

Державна пенітенціарна служба України. Гостям дуже сподобалася екскурсія до Курязької колонії, на завод ФЕД. Переважна більшість гостей були там уперше, тому пенітенціарна установа та найсучасніший завод оборонного значення справили на них величезне враження.

Антон Семенович завжди користувався принципом *реальних фактів*, він аналізував ситуацію, що була тут і зараз на його очах. Як писав Макаренко: „Людина не може жити, якщо не матиме завтра якоїсь радості”, і його завданням як педагога було створити що радість. Звідси виникло широковідоме твердження про три перспективи: коротку, середню та довгу. Короткою – можуть бути цукерки на завтрашній сніданок, середньою – приріст чисельності худоби через рік, а довгостроковою – закінчення колонії „на відмінно”. Тобто завдання усіх цих перспектив і Макаренка як педагога – зробити привабливим те «завтра», як кажуть, приемне не саме свято, а очікування того свята. Ще одним принципом педагогіки Макаренка була „*спалена біографія*”. Тобто людина, що переступала поріг колонії немов бі фенікс народжувалася заново.

Для нашої кафедри це безцінний досвід. Ми відвідали Курязьку колонію, що раніше була Комуною імені Дзержинського. Там зараз функціонує колонія для дітей, починаючи із 6 класу, усього на перевихованні там зараз 200 чоловік, із якими працюють спеціальні педагоги. Ми пройшлися колонією, відвідали загальноосвітню школу, відвідали комп’ютерний клас, тренажерну залу, медичний центр, бібліотеку, їдальню, іли хліб місцевого виготовлення. Нас зустрічав духовий оркестр колоністів, як це любив Макаренко, ознайомились із розпорядком дня колонії, пройшлися майстернями, де вихованці колонії виготовляють піддони для перевезення вантажу. На території колонії є монументи Горькому та Макаренку, працює музей, де є особисті речі Антона Семеновича, прапор комуни імені Дзержинського, тогодчасна форма вихованців, зразки продукції, яку виготовляли колоністи раніше. Загалом нам сподобалося, але, полишивши колонію, усе одно відчуваєш якусь внутрішню радість.

На заводі ФЕД раніше колоністи виготовляли фотоапарати ФЕД, а зараз це акціонерне товариство виготовляє деталі для військових літаків. Головний інженер заводу розказав нам про його становлення, провів музейм Макаренка, що функціонує при заводі. Виробництво процвітає, ФЕД має найсучасніше обладнання, кваліфікованих працівників, силами яких було виготовлено пам’ятник Макаренку, що раніше стояв на вулиці Сумській, а зараз – на території заводу. Це була одна із найцікавіших екскурсій, що справила найбільше враження на гостей.

фондах центральних і регіональних архівів України та Росії, а також аналіз тогодчасної періодики, літературних джерел, дозволив встановити майже 400 документально підтверджених фактів, більшість із яких досі невідомі дослідникам. Завдяки цьому, нам пощастило заповнити чергову „білу пляму” в творчій біографії педагога, пов’язану із унікальною у світовій практиці спробою масового перевиховання неповнолітніх. Вражаючий факт – не кидаючи колонії імені Горького і комуни імені Дзержинського, з серпня 1927 по лютий 1928 року Макаренко фактично стає керівником 23 інтернатних закладів Харківського округу, серед яких налічувалося: 10 дитячих колоній, 4 дитячих містечка, 4 дитбудинки, окружний колектор-розподільник, реформаторіум і 3 гуртожитки для працюючих на виробництві підлітків. Загальна кількість підлеглого йому педагогічного персоналу становила 514 осіб, технічного – 409 осіб, чисельність же вихованців сягнула аж 5910 осіб. Історико-педагогічна біографістика не знає подібних масштабів відповідальності.

Іншим постійним напрямом роботи макаренкознавчої групи кафедри залишається пропаганда ідей і творчої спадщини видатного педагога. Викладачі проводять екскурсії для гостей університету в меморіальній аудиторії-музеї А. С. Макаренка, беруть участь в обласніх телепередачах, виступають з

Інноваційна школа

відповідною тематикою перед педагогічною громадськістю не лише міста і області, але й інших регіонів України, зарубіжними гостями. На основі укладеного договору надають методичну допомогу Державному музею-заповіднику А. С. Макаренка в с. Ковалівка Полтавської області, останнім часом налагодили плідний контакт з Кременчуцьким педагогічно-меморіальним музеєм А. С. Макаренка.

12 – 14 березня 2013 року на базі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка відбулася міжнародна макаренківська конференція. Університет уже вкотре гостинно розкрив двері для учасників світового макаренкознавчого форуму та зібрав під своїм дахом близько чотирьохсот науковців із шести країн світу.

Головним організатором конференції виступив колектив кафедри педагогічної майстерності та менеджменту ПНПУ, який вже має досвід проведення подібних заходів. Співорганізаторами – низка вітчизняних та закордонних установ та організацій. Серед них слід відзначити Міжнародну Макаренківську асоціацію (ММА), яка об'єднує макаренкознавців із багатьох країн світу, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України, Державну пенітенціарну службу України, Ковалівський ліцей-інтернат для обдарованих дітей із сільської місцевості імені А. С. Макаренка.

У ході конференції працювали науковці з шести країн світу, спілкування було цікавим, і мовних бар'єрів ніхто не відчував, бо перш за все зібралися люди, що вивчають Макаренка, люблять його, хочуть дізнатися більше про нього, захоплені ним.

Крім того, науковці обмінялися книгами, цікавими знахідками, адресами електронної пошти та номе-

На заводі ФЕД у Куряжі

Курязька колонія імені А.С. Макаренка

рами телефонів для подальшої плідної співпраці.

Книги А.С. Макаренка перевидавалися давно, але в Україні є його „Педагогічна поема”, видана у 2003 році, дійсно якісна та коштовна книга. Всеукраїнська та Міжнародна асоціація А.С. Макаренка ставить питання про перевидання одинадцятитомника Макаренка, де будуть вміщені усі його праці. Наразі йде пошук інвесторів для даного проекту.

Інноваційна школа

Вчутай племінник Антона Семеновича Антон Васильєв-Макаренко на підсумковій конференції подарував музею при Курязькій колонії чорнильницю, якою користувався Антон Семенович, коли писав „Педагогічну поему” та „Пропори на баштах”.

Марина Гринева, Андрей Ткаченко

Наследство А.С. Макаренко: коллективное исследование кафедры педагогического мастерства ПНПУ имени В.Г. Короленко

Не до конца познанная методология Макаренко обусловила разнообразие путей современного освоения его наследства.

Мировое научное сообщество сосредоточено на поиске "настоящего" Макаренко – Человека, который среди других 4-х педагогов изменили способ педагогического мышления ХХ ст.

Неоценимая роль в этом кафедры педагогического мастерства и менеджмента ПНПУ имени В.Г. Короленко как общепризнанного центра мирового макаренкознания, которая реализует свою миссию в таких направлениях: пропаганда идей и творческого наследства выдающегося педагога – с 2002 г. ежегодно проводятся всеукраинские и международные конференции и др. (создаются музеи, спектакли), осуществляется научно-методическое сопровождение школ; сборы и подготовки к печати макаренковских текстов (объем осуществленного уже достиг 888 единиц).

Очерчено достижения и задания на будущее.

Ключевые слова: пути современного освоения наследства Макаренко, методология решения воспитательных задачий, ответственность украинских ученых перед мировым сообществом.

Marina Hryunova, Andrii Tkachenko

The legacy of A. S. Makarenko: collective experience by the department of pedagogical skills of the Korolenko PNPU

Incomplete understanding of Makarenko's methodology has resulted in a variety of ways for the contemporary assimilation of his legacy.

The global scientific community focuses on the search for the "true" Makarenko, i.e., one of the four educators who managed to alter the pedagogical thought of the 20th century.

The department of pedagogical skills and management of the Korolenko PNPU has played an invaluable role in the above, being a generally recognized center of Makarenko studies and implementing its mission in the following directions: propaganda of the prominent pedagogue's ideas and creative legacy – since 2002, the department has held annual national and international conferences and other events (created museums, organized performances), provided scientific and methodological support for schools; and collection and pre-publication editing of Makarenko's texts (the volume of the above has reached 888 pages).

The article defines the achievements and the future tasks.

Key Words: ways for contemporary assimilation of Makarenko's legacy, methodology of educational solutions, responsibility of Ukrainian scientists to the global community.

Тож підводячи підсумки вищезгаданої наукової конференції, варто зазначити її основні результати:

- конференція зібрала науковців шести країн світу, і це стало свідченням того, що педагогіка Макаренка живе, працює та широко вивчається в Європі та в цілому світі;
- за матеріалами конференції було видано збірку статей, яка допоможе починаючим макаренкознавцям вивчити багатогранний алмаз постаті видатного педагога;
- учасниками було відвідано місця де жив та працював Антон Семенович – колонію імені Горького, Комуну імені Дзержинського та школу-інтернат у Ковалівці, низку музеїчних установ, присвячених життю Макаренка, що, безумовно, знайде своє відображення у свідомості наших гостей, і вони завжди згадуватимуть Полтаву та Педагогічний університет теплими словами;
- конференція заклали іще одну цеглинку у формування Полтавщини як одного із провідних наукових регіонів України. І підтвердила той факт, що наш земляк – Людина, що увійшла до списку 4 педагогів, що змінили спосіб педагогічного мислення ХХ ст., Антон Семенович Макаренко не забутий, його пам'ятають, його вивчають, його наслідують!